

A humor relevanciája

Nemesi Attila László (PPKE)

Az előadásban azt vizsgálom, hogy a relevanciaelmélet milyen értelmezését tudja adni a tisztán nyelvi és a nyelvi komponenst is tartalmazó multimodális humorjelenségeknek. Az elmélet kidolgozói, Sperber és Wilson ugyan nem foglalkoztak behatóan a humorral, ám az irányzat több követője – mindenekelőtt Francisco Yus – a 90-es évek óta dolgozik a relevanciaelmélet humorra való alkalmazásán. Nemrég jelent meg egy ezzel foglalkozó monográfiája (Yus 2016), és a humorelméleti szakirodalom is számol a relevanciaelméletben rejlő lehetőségekkel (Goatly 2012). Céлом megvizsgálni, milyen erényei lehetnek a relevanciaelméleti megközelítésnek (l. pl. a párhuzamos, dinamikus kontextusépítés lehetőségét), belefér-e az osztenzív-következtetési kommunikáció fogalmába a humor, vagyis vonatkozik-e rá a kommunikatív relevancia elve, kognitív hatás-e a humoros hatás, használható-e a gyenge implikaturák koncepciója a humor esetében, a humorral gyakran összefonódó irónia relevanciaelméleti felfogása közelebb visz-e a humor megfelelő értelmezéséhez (egyáltalán adekvát-e), és lényegileg deduktív-e a vicclogika, vagy inkább abduktív. A nyelvi példák nem korlátozódnak a nyelvi vicc műfajára/szövegtípusára, mint azt nagyon sok humortanulmány esetében látjuk, hanem a konferanstól a bohózatot át a komikus eposzig és a keresztretjényviccig terjednek. Egy ilyen szélesebb nyelvi-multimodális példatár a humorkutatásban is nagyon időszerű, mert a klasszikus forgatókönyv-elmélet (Raskin 1985) egyoldalúan a viccekre épült, és nyilvánvaló elégtelensége ellenére hívei ma is védik (l. pl. Attardo (szerk.) 2014). Végső soron az a kérdése az előadásnak, hogy lehet-e a relevanciaelmélet ennek alternatívája, illetőleg mivel tud hozzájárulni a humorelmülethez.

Fontosabb szakirodalom:

- Attardo, Salvatore (szerk.) 2014. *Encyclopedia of Humor Studies*. Vol. 1–2. Thousand Oaks: SAGE.
- Clark, Billy 2013. *Relevance Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Curcó, Carmen 1995. Some observations on the pragmatics of humorous interpretations: A relevance theoretic approach. *UCL Working Papers in Linguistics* 7:27–47.
- Curcó, Carmen 1996. The implicit expression of attitudes, mutual manifestness, and verbal humour. *UCL Working Papers in Linguistics* 8:89–99.
- Goatly, Andrew 2012. *Meaning and Humour*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Piskorska, Agnieszka 2005. Can we have a recipe for humour in relevance theory? In Piotr Cap (szerk.) *Pragmatics Today*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag. 245–253.
- Raskin, Victor 1985. *Semantic Mechanisms of Humor*. Dordrecht: D. Reidel.
- Sperber, Dan – Deirdre Wilson 1986/1995. *Relevance: Communication and Cognition*. Oxford: Blackwell.
- Wilson, Deirdre – Dan Sperber 2012. *Meaning and Relevance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yus, Francisco 2003. Humor and the search for relevance. *Journal of Pragmatics* 35:1295–1351.
- Yus, Francisco 2016. *Humour and Relevance*. Amsterdam: John Benjamins.